

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2012. május 10.*

„Tagállami kötelezettségszegés — 2004/18/EK irányelv — Az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásai — Meleg italok árusítására szolgáló berendezések szállítására, üzembe helyezésére és karbantartására, valamint tea, kávé és más hozzávalók szállítására irányuló közbeszerzési szerződés — A 23. cikk (6) és (8) bekezdése — Műszaki leírás — 26. cikk — Szerződésteljesítési feltételek — Az 53. cikk (1) bekezdése — A szerződés odaítélésének szempontjai — Gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat — Ökológiai gazdálkodásból és méltányos kereskedelemről származó termékek — Címkék használata a műszaki követelmények és az odaítélési szempontok megfogalmazása során — A 39. cikk (2) bekezdése — A »további információ« fogalma — 2. cikk — A közbeszerzési szerződések odaítélésének elvei — Az átláthatóság elve — A 44. cikk (2) bekezdése és 48. cikk — A résztvevők alkalmasságának ellenőrzése és kiválasztása — A műszaki vagy szakmai alkalmasság minimumkövetelményei — »A fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak« való megfelelés”

A C-368/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 258. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt a Bírósághoz 2010. július 22-én

az **Európai Bizottság** (képviselik: C. Zadra és F. Wilman, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxemburg)

felperesnek

a **Holland Királyság** (képviselik: C. Wissels és M. de Ree, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, R. Silva de Lapuerta, Juhász E., G. Arestis és D. Šváby (előadó) bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. október 26-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2011. december 15-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: holland.

Ítéletet

- 1 Keresetével az Európai Bizottság annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy a Holland Királyság, mivel az Észak-Holland tartomány az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2008. augusztus 16-án közzétett hirdetmény tárgyát képező, kávéautomaták szállítására és üzemeltetésére irányuló közbeszerzési eljárás keretében:
  - a műszaki leírásban a MAX HAVELAAR és az EKO címkéket írta elő követelményként, vagy legalábbis azonos vagy hasonló szempontokon alapuló címkéket;
  - a gazdasági szereplők alkalmasságának ellenőrzésére a megrendelések tartósságával és a vállalkozások szociális felelősségével kapcsolatos szempontokat és igazolásokat használt;
  - egyes odaítélési szempontok megfogalmazása során a MAX HAVELAAR és/vagy az EKO címkékre, vagy legalábbis azonos szempontokon alapuló címkékre utalt,

nem teljesítette a 2007. december 4-i, 1422/2007/EK bizottsági rendelettel (HL L 317., 34. o.) módosított, az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 134., 114. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 132. o.; a továbbiakban: 2004/18 irányelv) 23. cikkének (6) és (8) bekezdéséből, 2. cikkéből, 44. cikkének (2) bekezdéséből, 48. cikkének (1) és (2) bekezdéséből, valamint az 53. cikkének (1) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.

I – Jogi háttér

- 2 A 2004/18 irányelv többek között a következő preambulumbekkezdéseket tartalmazza:

„(2) A tagállamokban az állam, a területi és a települési önkormányzatok, valamint a közjogi intézmények nevében kötött szerződések odaítélése során tiszteletben kell tartani a Szerződés elveit, és különösen az áruk szabad mozgásának, a letelepedés szabadságának, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadságának az elvét, továbbá az ezekből levezethető olyan elveket, mint az egyenlő bánásmód, a megkülönböztetésmentesség, a kölcsönös elismerés, az arányosság és az átláthatóság elve. A bizonyos értéket meghaladó közbeszerzési szerződések esetében azonban tanácsos rendelkezéseket hozni az ilyen szerződések odaítélésére vonatkozó nemzeti eljárások közösségi összehangolására vonatkozóan, amely rendelkezéseknek az említett elveken kell alapulniuk annak érdekében, hogy érvényesülésüket biztosítsák, valamint, hogy a közbeszerzések verseny előtti megnyitását garantálják. Ezeket az összehangoló rendelkezéseket ezért az előbb említett szabályokkal és elvekkkel, valamint a Szerződés egyéb szabályaival összhangban kell értelmezni.

[...]

(5) [Az EK 6. cikk, jelenleg az EUMSZ 11. cikk] értelmében a környezetvédelmi követelményeket – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni [az EK 3. cikkben, jelenleg lényegében az EUMSZ 3–6. cikkben és az EUMSZ 8. cikkben] említett közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába. Ezért ez az irányelv meghatározza, hogyan járulhatnak hozzá az ajánlatkérő szervek a környezetvédelemhez és a fenntartható fejlődés előmozdításához, ugyanakkor biztosítja számukra a lehetőséget arra, hogy szerződéseik keretében az általuk teljesített ellenszolgáltatásért a legjobb szolgáltatást kapják.

[...]

(29) A közbeszerzők által kidolgozott műszaki leírásoknak lehetővé kell tenniük a közbeszerzés verseny előtti megnyitását. E célból lehetővé kell tenni a műszaki megoldások sokféleségét tükröző ajánlatok benyújtását. Ennek megfelelően lehetővé kell tenni a műszaki leírásoknak a teljesítmény és a funkcionális követelmények tekintetében történő kidolgozását, és amennyiben az európai szabványra vagy annak hiányában a nemzeti szabványra történik hivatkozás, az ajánlatkérő szervnek el kell bírálnia az egyenértékű szabályokon alapuló ajánlatokat. Az egyenértékűség bizonyításához az ajánlattevők számára a bizonyítékok minden formájának használatát engedélyezni kell. Az ajánlatkérő szervnek minden olyan döntését meg kell tudnia indokolni, amely szerint az adott esetben az egyenértékűség nem áll fenn. Azok az ajánlatkérő szervek, amelyek környezetvédelmi követelményeket kívánnak meghatározni egy adott szerződés műszaki leírásában, környezetvédelmi jellemzőket állapíthatnak meg, mint például valamely gyártási módszer és/vagy a termékcsoportok vagy szolgáltatások konkrét környezeti hatásai. Alkalmazhatnak – de nem kötelező alkalmazniuk – megfelelő, az ökocímkekben – például az európai ökocímkekben, a nemzeti vagy nemzetközi ökocímkekben vagy bármely más ökocímkekben – meghatározott leírásokat, feltéve, hogy a címke követelményeit tudományos adatok alapján, olyan eljárás során dolgozzák ki és fogadják el, amelyben az érdekeltek, azaz kormányzati szervek, fogyasztók, gyártók, forgalmazók és környezetvédelmi szervezetek is részt vehetnek, továbbá feltéve, hogy a címke hozzáférhető és minden érdekelt félnek a rendelkezésére áll. [...] A műszaki leírást egyértelműen kell megfogalmazni, hogy minden ajánlattevő tudja, mit tartalmaznak az ajánlatkérő szerv által megállapított követelmények.

[...]

(33) A szerződésteljesítési feltételek akkor egyeztethetők össze az irányelvvel, ha nem tartalmaznak közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, és szerepelnek a szerződési hirdetményben vagy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban. E feltételek különösen olyan célok ösztönzésére irányulhatnak, mint a munkahelyi szakképzés, a különleges beilleszkedési nehézségekkel küzdő személyek foglalkoztatása, a munkanélküliség elleni küzdelem vagy a környezetvédelem. Például megemlíthetők – többek között – a hosszú ideje állást keresők alkalmazására, vagy a munkanélküliek, illetve fiatalok képzését célzó intézkedések végrehajtására, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapegyezményei rendelkezéseinek tényleges betartására – feltételezve, hogy ezeket a rendelkezéseket a nemzeti jogban nem hajtották végre – és a nemzeti jogszabályok által előírtnál több fogyatékos személy alkalmazására irányuló, a szerződés teljesítéséhez tartozó kötelezettségek.

[...]

(39) [A]z ajánlattevők [...] alkalmasságának ellenőrzése és kiválasztásuk átlátható feltételek mellett kell történjen. Ebből a célból meg kell jelölni azokat a megkülönböztetésmentes szempontokat, amelyeket az ajánlatkérő szerv a pályázók kiválasztásánál alkalmazhat, és azokat az eszközöket, amelyek segítségével a gazdasági szereplők az ilyen szempontoknak való megfelelésüket bizonyíthatják. Ugy szintén az átláthatóság jegyében az ajánlatkérő szerv számára elő kell írni, hogy amint a szerződésre pályázatot ír ki, adja meg azokat a kiválasztási szempontokat, amelyeket alkalmazni fog, és a szakmai alkalmasságnak azt a szintjét, amelyet a gazdasági szereplőktől a közbeszerzési eljárásban való részvételük engedélyezéséhez megkövetel.

[...]

(46) A szerződéseket olyan objektív szempontok alapján kell odaítélni, amelyek biztosítják az átláthatóságot, a megkülönböztetésmentességet és az egyenlő bánásmódot elvének a betartását, és garantálják, hogy az ajánlatokat a valódi verseny feltételei mellett bírálják el. Ennek eredményeképpen helyénvaló, hogy csupán két szerződés-odaítélési szempont, »a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás« és »a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat« alkalmazása legyen megengedett.

Az egyenlő bánásmód elvének a szerződések odaítélése során történő alkalmazását biztosítandó, helyénvaló arra vonatkozó – a joggyakorlatban kialakított – kötelezettséget megállapítani, hogy biztosítani kell a szükséges átláthatóságot annak érdekében, hogy valamennyi ajánlattevő ésszerű mértékig tájékozott legyen azon szempontok és szabályok tekintetében, amelyeket a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztására alkalmazni fognak. Ezért az ajánlatkérő szervek feladata, hogy a szerződés odaítélésének szempontjait és e szempontok relatív súlyozását kellő időben az ajánlattevők tudomására hozzák, hogy ez utóbbiak az ajánlat elkészítésekor ezekkel tisztában legyenek. [...]

Ha az ajánlatkérő szerv úgy dönt, hogy a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat alapján ítéli oda a szerződést, úgy kell elbírálnia az ajánlatokat, hogy megállapítsa, melyik esetében a legkedvezőbb a szolgáltatás/ellenszolgáltatás aránya. Ennek érdekében meg kell határozni azokat a gazdasági és minőségi szempontokat, amelyek összességükben véve lehetővé teszik annak megállapítását, hogy az ajánlatkérő szerv számára melyik a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat. E szempontok meghatározása függ a szerződés tárgyától, mivel a szempontoknak lehetővé kell tenniük az egyes ajánlatok kínálta teljesítményszintnek a szerződés – műszaki leírásban meghatározott – tárgya ismeretében történő elbírálását és az egyes ajánlatokban szereplő szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányának a mérését.

Az egyenlő bánásmód biztosítása érdekében a szerződés-odaítélési szempontoknak lehetővé kell tenniük az ajánlatok objektív összehasonlítását és elbírálását. Ha ezek a feltételek teljesülnek, a szerződés odaítélésének gazdasági és minőségi szempontjai, mint például a környezetvédelmi követelmények teljesítése, lehetővé tehetik az ajánlatkérő szerv számára, hogy kielégítse az ajánlattételhez szükséges dokumentációban meghatározott közszükségleteket. Ugyanezen feltételek mellett az ajánlatkérő szerv alkalmazhat olyan szempontokat is, amelyek célja szociális követelményeknek való megfelelés, különösen azon hátrányos helyzetű csoportok ajánlattételhez szükséges dokumentációban meghatározott igényeinek kielégítése végett, amelyekbe a szerződés tárgyát képező áruk fogyasztói, illetve építési beruházás vagy szolgáltatás igénybevevői tartoznak.”

- 3 A 2004/18 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja szerint az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések az ezen bekezdés b) pontjában említett építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződéstől eltérő közbeszerzési szerződés, amelynek tárgya termékek megvétele, bérlete, haszonbérlete, részletvétele vagy pénzügyi lízingje, vételi joggal vagy anélkül azzal, hogy azt a közbeszerzési szerződést, amelynek tárgya áruk szállítása, és amely mellékesen beállítási és üzembe helyezési műveletekre is kiterjed, árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződésnek kell tekinteni. Ezen irányelv, a 7. cikke értelmében – feltéve, hogy nem a védelem terén vagy központi beszerző szervek által odaítélt szerződésről van szó – akkor alkalmazandó az ilyen közbeszerzési szerződésre, ha azt az ugyanezen irányelv IV. mellékletben felsoroltaktól eltérő ajánlatkérő szerv ítéli oda, és a hozzáadottérték-adó nélküli becsült értéke eléri vagy meghaladja a 206 000 eurós értékhatárt. E melléklet a Holland Királyság tekintetében nem tesz említést a tartományokról.

- 4 A 2004/18 irányelv 2. cikke kimondja:

„A szerződések odaítélésének elvei

Az ajánlatkérő szervek a gazdasági szereplőket egyenlő és megkülönböztetésmentes bánásmódban részesítik, és átlátható módon járnak el.”

- 5 A 2004/18 irányelv VI. melléklete 1. pontjának b) alpontja árubeszerzésekre irányuló közbeszerzési szerződések esetén a műszaki leírás fogalmát a következőképpen határozza meg: „azon dokumentumban szereplő leírás, amely meghatározza a termék [...] tekintetében megkövetelt jellemzőket, így a minőség színvonalát, a környezetvédelmi teljesítmény színvonalát, a valamennyi követelménynek [...] megfelelő kialakítást, továbbá a megfelelőség-értékelést, a teljesítményt, a termék rendeltetését, a biztonságot és a méreteket, beleértve a termék kereskedelmi nevére, a terminológiára, a

jelekre, a vizsgálatra és vizsgálati módszerekre, a csomagolásra, a jelölésre és címkézésre, a használati utasításra, a gyártási folyamatokra és módszerekre, valamint a megfelelőségértékelési eljárásokra vonatkozó követelményeket”.

6 Ezen irányelv 23. cikke értelmében:

„(1) A VI. melléklet 1. pontjában meghatározott műszaki leírást fel kell tüntetni a szerződési dokumentációban [...]

(2) A műszaki leírásnak egyenlő hozzáférést kell lehetővé tennie valamennyi ajánlattevő számára, és nem lehet olyan hatása, amely indokolatlanul akadályozná a közbeszerzés verseny előtti megnyitását.

(3) [...] a műszaki leírást a következőképpen kell kidolgozni:

[...]

b) vagy a teljesítmény, illetve a funkcionális követelmények alapján; ez utóbbi környezetvédelmi jellemzőket is tartalmazhat. E paramétereknek azonban kellően pontosnak kell lenniük ahhoz, hogy lehetővé tegyék az ajánlattevők számára a szerződés tárgyának meghatározását, az ajánlatkérők számára pedig a szerződés odaítélését;

[...]

(6) Amennyiben az ajánlatkérő szervek környezetvédelmi jellemzőket állapítanak meg a (3) bekezdés b) pontjában említett teljesítmény, illetve funkcionális követelmények tekintetében, használhatják az európai vagy nemzeti (illetve nemzetközi) öko címkék vagy bármely más öko címke által meghatározott részletes leírásokat, vagy szükség esetén azok egy részét, feltéve, hogy:

- ezek a leírások megfelelőek a szerződés tárgyát képező árubeszerzés vagy szolgáltatás jellemzőinek meghatározására,
- a címke követelményeit tudományos adatok alapján állapítják meg,
- az öko címkét olyan eljárás keretében fogadták el, amelyben valamennyi érdekelt fél – így kormányzati szerv, fogyasztó, gyártó, forgalmazó és környezetvédelmi szervezet – részt vehetett, és
- a leírások valamennyi érdekelt fél számára hozzáférhetők.

Az ajánlatkérő szervek jelezhetik, hogy az öko címkével ellátott termékek és szolgáltatások esetében vélelmezik az ajánlattételhez szükséges dokumentációban megállapított műszaki leírásnak való megfelelést; el kell fogadniuk valamennyi megfelelő bizonyítási eszközt, mint például a gyártótól származó műszaki dokumentációt vagy valamely elismert szervtől származó vizsgálati jelentést.

[...]

(8) A szerződés tárgya által indokolt esetek kivételével, a műszaki leírás nem hivatkozhat olyan adott márkára vagy forrásra, illetve különleges eljárásra, vagy védjegyre, szabadalomra, típusra vagy adott származásra vagy gyártási folyamatra, amely egyes vállalkozások vagy termékek előnyben részesítését vagy kizorítását eredményezné. Az ilyen hivatkozás kivételes esetekben megengedhető, amennyiben nem lehetséges a szerződés tárgyának (3) és (4) bekezdés szerinti, kellően pontos és érthető leírása; az ilyen hivatkozást a »vagy azzal egyenértékű« kifejezésnek kell kísérnie.”

7 A 2004/18 irányelv 26. cikkének szövege a következő:

„Szerződésteljesítési feltételek

Az ajánlatkérő szerv különleges feltételeket állapíthat meg valamely szerződés teljesítésére vonatkozóan, feltéve, hogy e feltételek összeegyeztethetők a közösségi joggal, és szerepelnek a hirdetményben vagy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban. A szerződés teljesítésére irányadó feltételek különösen szociális és környezetvédelmi tárgyúak lehetnek.”

8 Ezen irányelv 39. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az ajánlattételhez szükséges dokumentációra és bármely kiegészítő iratra vonatkozó további információt, feltéve, hogy kellő időben kérték, az ajánlatkérő szerv vagy az illetékes szervezeti egység az ajánlatok beérkezésének határideje előtt legalább hat nappal bocsátja rendelkezésre.”

9 A 2004/18 irányelvnek az „A résztvevők alkalmasságának ellenőrzése, a résztvevők kiválasztása és a szerződések odaítélése” című 44. cikke (1) bekezdésében előírja, hogy az ajánlatkérő, miután az a ki nem zárt ajánlattevők alkalmasságát többek között a 48. cikkben említett, a szakmai és műszaki ismeretekre vagy alkalmasságra vonatkozó szempontoknak megfelelően megvizsgálta, a szerződést az ezen irányelvnek elsősorban az 53. cikkében említett szempontok alapján ítéli oda. Az említett irányelv 44. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Az ajánlatkérő szerv a 47. és a 48. cikkel összhangban megkövetelheti a részvételre jelentkezőktől és az ajánlattevőktől egy minimális teljesítményszint elérését.

A 47. és a 48. cikkben említett adatok körének és az egy adott szerződés esetében megkövetelt minimális teljesítményszintnek a szerződés tárgyával összefüggőnek és azzal arányosnak kell lennie.

[...]”

10 A 2004/18 irányelvnek az „Műszaki és/vagy szakmai alkalmasság” című 48. cikke (1) bekezdésében kimondja:

„A gazdasági szereplő műszaki és/vagy szakmai alkalmasságát a (2) és a (3) bekezdéssel összhangban kell elbírálni és megvizsgálni.”

11 Ugyanezen cikk (2) bekezdése értelmében a gazdasági szereplő műszaki alkalmasságát – az építési beruházás, az árubeszerzés, illetve a szolgáltatás jellegétől, mennyiségétől vagy jelentőségétől és rendeltetésétől függően – az e bekezdésben meghatározott módon vagy módokon lehet bizonyítani. Az árubeszerzésekre irányuló közbeszerzési szerződések vonatkozásában az említett rendelkezés a) pontjának ii. alpontja, b)-d) pontja és j) pontja a következő igazolásokat említi:

- az elmúlt három évben leszállított áruk listája;
- a részt vevő szakemberekről vagy műszaki szervezetekről – különösen a minőség-ellenőrzés felelőseiről – készült tájékoztatás, függetlenül attól, hogy közvetlenül a gazdasági szereplő vállalkozása alkalmazza-e őket, vagy sem;
- a szállító által igénybe vett műszaki háttér, a minőség biztosítása végett alkalmazott intézkedéseik, valamint a vállalkozás tanulmányi és kutatási létesítményeinek leírása;
- amennyiben a leszállítandó termékek összetettek, vagy rendkívüli esetben különleges célra szolgálnak, az ajánlatkérő szerv által vagy nevében elvégzett vizsgálat, amely a szállító termelési kapacitására, valamint szükség szerint a rendelkezésére álló tanulmányi és kutatási eszközökre, és minőségellenőrzési intézkedéseire vonatkozik;

– a leszállítandó termékek tekintetében minták, leírások és/vagy fényképek, illetve a termékek bizonyos leírásoknak vagy szabványoknak való megfelelését igazoló bizonyítványok.

12 Az említett 48. cikk (6) bekezdése értelmében az ajánlatkérő szerv a hirdetményben, illetve az ajánlati felhívásban meghatározza, hogy a (2) bekezdésben szereplők közül mely dokumentumok benyújtását kívánja meg.

13 A 2004/18 irányelv 53. cikke kimondja:

„A szerződés odaítélésének szempontjai

(1) [...] [A]z ajánlatkérő szerv a szerződéseket a következő szempontok valamelyike alapján ítéli oda:

a) ha a szerződés odaítélése az ajánlatkérő szerv szempontjából gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat alapján történik, a kérdéses szerződés tárgyától függően olyan különböző szempontok alapján, mint például a minőség, az ár, a műszaki érték, az esztétikai és a funkcionális jellemzők, [a környezetvédelmi jellemzők,] a folyó költségek, a költséghatékonyság, a vevőszolgálat és a technikai segítségnyújtás, a szállítási határnap vagy határidő, illetve a teljesítési határidő;

[...]”

II – A kereset előzményei

A – A hirdetmény

14 2008. augusztus 16-án az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* a hollandiai Észak-Holland tartomány kérelmére kávéautomaták 2009. január 1-jétől történő szállítására és üzemeltetésére irányuló közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény került közzétételre (a továbbiakban: hirdetmény).

15 E hirdetmény II. szakaszának 1.5. pontja a szerződést a következőképpen írta le:

„Az Észak-Holland tartomány szerződést kötött kávéautomaták üzemeltetésére. E szerződés 2009. január 1-jén jár le. A tartomány európai közbeszerzési eljárás útján tervezi új szerződés megkötését 2009. január 1-jével. Lényeges szempont az Észak-Holland tartomány azon törekvése, hogy megnövelje a bio- és a méltányos kereskedelemről származó termékek alkalmazását a kávéautomatákban.”

16 Az említett hirdetmény III. szakaszának 1. pontja tartalmazza a szerződés feltételeit. A kezességgel és garanciával, pénzügyi és fizetési feltételekkel, valamint az alvállalkozók igénybevételenek jogi formájával kapcsolatos előírásokat követően e szakasz 1.4. pontjában az „A szerződés teljesítésére különleges feltételek vonatkoznak” rubrikában a „nem” került megjelölésre.

17 A hirdetmény IV. szakaszának 2.1. pontjában feltüntetésre került, hogy a szerződést az összességében legelőnyösebb ajánlatot tevőnek ítélik oda. Ugyanezen szakasz 3.4. pontjából következik, hogy az ajánlatok benyújtásának határideje 2008. szeptember 26. 12.00 óra volt.

B – Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció

18 A hirdetmény utalt a 2008. augusztus 11-i keltezésű „ajánlattételi felhívás” elnevezésű ajánlattételhez szükséges dokumentációra (a továbbiakban: ajánlattételhez szükséges dokumentáció).

- 19 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.3. alfejezetének „A szerződés körülményei” címe, első bekezdésében átvette a hirdetmény II. szakasza 1.5. pontjának tartalmát. Ezen alfejezet második bekezdése a következőképpen végződik:

„Az ajánlatok értékelésére mind a minőségi és környezetvédelmi szempontok, mind az ár figyelembevételével kerül sor.”

- 20 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.4. alfejezete a szerződés tárgyát a következőképpen foglalja össze:

„Az Észak-Holland tartomány hideg és meleg italok árusítására szolgáló félautomata (full-operational) berendezések szállítását, üzembe helyezését és karbantartását kívánja megrendelni bérleti szerződés keretében. Az Észak-Holland tartomány emellett a berendezésekhez szükséges árukészletet is kíván rendelni [...] az ajánlattételi felhívásban leírt követelményeknek és elvárásoknak megfelelően. [...] A tartósság és a funkcionalitás fontos szempontok.”

- 21 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.5. alfejezete értelmében a szerződés három évre szól, amely egy évvel meghosszabbítható.

- 22 Az ajánlattételhez szükséges dokumentációnak a részvételi feltételeket tartalmazó 3.4. alfejezete értelmében változatokat nem lehet benyújtani. Az érdekeltek és az ajánlattevők kötelesek a szerződés valamennyi feltételét megvizsgálni, és az ajánlatkérőnek valamennyi olyan kérdéskört feltenni, amelyeket kiegészítő tájékoztatás keretében kell megválaszolni.

- 23 Ez utóbbit az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 5. szakaszának 2.3. alfejezete úgy határozza meg, mint az ajánlattételhez szükséges dokumentáció részét képező, és annak az egyéb részeivel és mellékleteivel szemben elsőbbséget élvező, az érdekeltek által feltett kérdésekre adott válaszokat tartalmazó dokumentum, amely azonban különbözik az ajánlattételhez szükséges dokumentáció esetleges módosításától vagy a közbeszerzés egyéb irataitól. Az említett alfejezet 3. és 5. szakaszában az is kifejtésre kerül, hogy a kiegészítő tájékoztatás az Észak-Holland tartomány közbeszerzései számára fenntartott internetes oldalon közzétételre kerül, és minden érdekelt e-mailben kap értesítést a válaszok ezen oldalon történt közzétételéről.

- 24 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 4.4. alfejezetének címe: „Alkalmassági feltételek/minimumkövetelmények”. Az említett követelmények az ajánlattételhez szükséges dokumentáció bevezető részében úgy kerültek meghatározásra, mint olyan követelmények, amelyeknek az ajánlattevőnek meg kell felelnie annak érdekében, hogy az ajánlatát figyelembe vegyék, és amelyeket vagy kizáró okként, vagy minimumkövetelményekként fogalmazznak meg.

- 25 A 4.4. alfejezet 1–5. szakasza a forgalomra, a szakmai kockázatok fedezetére, az ajánlattevő tapasztalatára, a minőségi követelményekre, illetve az ügyfél-elégedettség értékelésére vonatkozik.

- 26 Az említett 4.4. alfejezet 4. szakasza, amelynek címe: „Minőségi követelmények”, tartalmaz egy 2. pontot, amelynek szövege a következő:

„Az Észak-Holland tartomány a fenntartható megrendelések és a vállalkozások szociális felelőssége keretében megköveteli, hogy a szállító teljesítse a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumokat. Milyen módon teljesítik a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumokat[?] Ezenfelül meg kell adni, hogy a szállító mennyiben járul hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez. [...]”

- 27 E követelményt megismétli ugyanezen 4.4. alfejezet utolsó, 6. szakasza, amely többek között a „Minőségi követelményeket” a következőképpen foglalja össze:

„11. a megrendelések fenntarthatóság és [a vállalkozások szociális felelőssége: »knock out« (kizáró) feltétel]”.

- 28 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 5.2. alfejezetének 1. szakasza, amelynek címe: „1. Minimumkövetelmény: Követelménylista”, egy külön mellékletre hivatkozik, és kifejti, hogy az ajánlattevőknek meg kell felelniük az ott meghatározott követelménylistának.
- 29 Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció „Követelménylista” című A. melléklete többek között a következő pontokat tartalmazza:
- „31 Az Észak-Holland tartomány a kávé- és teafogyasztás kapcsán a MAX HAVELAAR és az EKO címkéket használja. [...] [Értékelés:] követelmény[.]
- [...]
- 35 A hozzávalóknak, amennyiben lehetséges, meg kell felelniük az EKO és/vagy a MAX HAVELAAR címkéknek. [...] [Maximum] 15 [pont. Értékelés:] elvárás[.]”
- 30 A mellékletekből és az ajánlattételhez szükséges dokumentáció általános szerkezetéből következik, hogy az említett 35. pont az italok elkészítéséhez szükséges bizonyos olyan hozzávalókra vonatkozik, a tea és a kávé kivételével, mint a tej, a cukor és a kakaó (a továbbiakban: hozzávalók).

C – A kiegészítő tájékoztatás

- 31 2008. szeptember 9-én az Észak-Holland tartomány közzétette az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 2.3. alfejezetében előírt kiegészítő tájékoztatás 11. és 12. pontját. E pontok az ajánlattételhez szükséges dokumentáció A. mellékletének 31. és 35. pontjára vonatkozó kérdésre irányultak, amely a következőképpen szól: „Feltételezhetjük-e, hogy a feltüntetett címkékre alkalmazandó a »vagy hasonló« kitétel[?]”. Az ajánlatkérő a következőképpen válaszolt:
- „00011 [...] 31. [pont] [...]
- [...]
- Feltéve, hogy a kritériumok hasonlóak vagy azonosak.
- 00012 [...]35. [pont] [...]
- [...]
- A hozzávalók azonos kritériumokon alapuló más címkét is viselhetnek.”
- 32 Az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2008. december 24-én közzétett hirdetményből kitűnik, hogy a szerződést a holland Maas International társaságnak ítélték oda.

D – Az EKO és a MAX HAVELAAR címkék

- 33 A Bizottság előadása szerint, amelyet e tekintetben a Holland Királyság nem vitatott, az EKO és a MAX HAVELAAR címkék a következőképpen írhatók le.
1. Az EKO címke
- 34 Az EKO címke egy holland magánjogi címke, amelyet olyan termékeknek ítélnék oda, amelyek legalább 95%-ban ökológiai gazdálkodásból származó összetevőkből állnak. A címkét egy holland polgári jogi alapítvány kezeli, amelynek célja az ökológiai gazdálkodás előmozdítása, amint azt a tényállás idején a

2004. február 24-i 392/2004/EK tanácsi rendelettel (HL L 65., 1. o.) módosított, a mezőgazdasági termékek ökológiai termeléséről, valamint a mezőgazdasági termékeken és élelmiszereken erre utaló jelölésekről szóló, 1991. június 24-i 2092/91/EGK tanácsi rendelet (HL L 198., 1. o.; a továbbiakban: 2092/91 rendelet) szabályozta, valamint a csalás elleni küzdelem. Az e rendeletben előírt kötelezettségek tiszteletben tartásának ellenőrzéséért felelős illetékes hatóságként ezen alapítványt jelölték ki.

- 35 Az EKO a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (OHIM) (védjegyek és formatervezési minták) bejelentett védjegy.

2. A MAX HAVELAAR címke

- 36 A MAX HAVELAAR címkét szintén egy holland polgári jogi alapítvány kezeli a Fairtrade Labelling Organisation (FLO), egy nemzetközi referenciaszervezet által meghatározott normáknak megfelelően. E címkét több országban is használják, köztük Hollandiában.
- 37 E címke, amely a méltányos kereskedelemről származó termékek forgalmazásának elősegítésére irányul, azt igazolja, hogy az ilyen címkével ellátott termékeket fejlődő országok kistermelőiből álló szervezetektől szerzik be méltányos áron és méltányos feltételek mellett. E tekintetben az említett címkét négy kritérium betartása esetén ítélik oda, amelyek szerint a termékért fizetett árnak valamennyi költséget fedeznie kell, annak a piaci ár függvényében számított díjat is tartalmaznia kell, a termelést előfinanszírozással kell segíteni, és az importőrnek a termelőkkel hosszú távú kereskedelmi kapcsolatokat kell fenntartania. Az auditot és a hitelesítést is az FLO végzi.
- 38 A MAX HAVELAAR szintén az OHIM-nál bejelentett védjegy.

III – A pert megelőző eljárás és a bíróság előtti eljárás

- 39 A Bizottság 2009. május 15-én felszólító levelet küldött a Holland Királyságnak. E levél szerint az Észak-Holland tartomány által a vitatott közbeszerzési eljárásban elkészített, ajánlattételhez szükséges dokumentáció sérti a 2004/18 irányelvet azzal, hogy a MAX HAVELAAR és az EKO címkéket, vagy hasonló, illetve azonos szempontokon alapuló címkéket követel meg a szállítandó tea és kávé vonatkozásában, és e címkéket a hozzávalók odaítélési szempontja vonatkozásában is figyelembe veszi, továbbá azzal, hogy az ajánlattevők műszaki és szakmai alkalmasságát olyan alkalmassági szempontok alapján értékeli, amelyek nem tartoznak az e tekintetben az irányelv által előírt zárt rendszerbe.
- 40 2009. augusztus 17-i levelében a Holland Királyság elismerte, hogy a vitatott közbeszerzési eljárás hiányos volt az említett irányelv szempontjából, e hiányosságok azonban nem érintették hátrányosan a potenciálisan érdekelt gazdasági szereplőket, és emellett vitatta a Bizottság több kifogását is.
- 41 2009. november 3-án a Bizottság indokolással ellátott véleményt küldött e tagállamnak, amelyben megismételte a korábban kifejtett kifogásait, és amelyben felhívta e tagállamot, hogy a véleményben foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket a kézhezvételtől számított két hónapon belül tegye meg.
- 42 Az említett tagállam a 2009. december 31-i levelében vitatta a Bizottság álláspontjának megalapozottságát.
- 43 A Bizottság ezért a jelen kereset benyújtása mellett döntött.
- 44 A Bíróság elnökének 2011. február 11-i végzése megengedte a Dán Királyság beavatkozását a Holland Királyság kérelmeinek támogatása végett. E beavatkozási kérelem visszavonását a Bíróság harmadik tanácsának elnöke a 2011. november 14-i végzésében elfogadta.

IV – A keresetről

- 45 A felperes keresetének alátámasztására három jogalapra hivatkozik.
- 46 Az első és a harmadik jogalap az EKO és a MAX HAVELAAR címkéknek egyfelől a vitatott közbeszerzési eljárásnak a szállítandó kávéra és teára vonatkozó műszaki leírása, másfelől a szállítandó hozzávalókkal kapcsolatos odaítélési szempontok keretében történő használatára vonatkozik. Az első jogalap két részre oszlik, amelyeket a Bizottság az EKO címke használatát illetően a 2004/18 irányelv 23. cikke (6) bekezdésének, a MAX HAVELAAR címke használatát illetően pedig ugyanezen cikk (8) bekezdésének megsértésére alapít. A harmadik jogalapot a Bizottság az említett irányelv 53. cikke (1) bekezdésének megsértésére és két kifogásra alapítja, arra való hivatkozással, hogy ez utóbbi rendelkezéssel ellentétes a címkék használata, és a fent említett címkék nem függnék össze a szóban forgó közbeszerzési szerződés tárgyával.
- 47 A második jogalap az ajánlattevőkkel szemben felállított azon követelményre irányul, amely szerint meg kell felelniük a „fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak”. E jogalap három részre oszlik, amelyeket a Bizottság a következőkre alapít: a 2004/18 irányelv 44. cikke (2) bekezdése első albekezdésének és 48. cikkének megsértése, amennyiben e követelmény nem felel meg azoknak, amelyeket e rendelkezések engedélyeznek, ezen irányelv 44. cikke (2) bekezdése második albekezdésének megsértése, amennyiben az említett követelmény nem függ össze a szerződés tárgyával, illetve az ugyanezen irányelv 2. cikkében előírt átláthatósági kötelezettségnek a megsértésére, amennyiben a „fenntartható megrendelések” és „a vállalkozások szociális felelősségének” fogalma nem kellően egyértelmű.

A – Előzetes észrevételek

1. A 2004/18 irányelv alkalmazandóságáról

- 48 Emlékeztetni kell arra, hogy egyfelől a vitatott közbeszerzési szerződés, amely italautomaták bérlet útján történő rendelkezésre bocsátására és karbantartására, valamint az üzemeltetésükhöz szükséges termékek szállítására irányul, a 2004/18 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződésnek minősül.
- 49 Másfelől a Bizottság által a szerződés becsült értéke vonatkozásában előadott 760 000 euró összegű becslést a Holland Királyság nem vitatta. Meg kell tehát állapítani, hogy az ezen irányelv 7. cikkében megállapított értékhatárookra tekintettel az irányelv alkalmazandó az említett közbeszerzési szerződésre.

2. Az első és a harmadik jogalap keretében kifogásolt követelményről és elvárásról

- 50 A felek nem értenek egyet az említett, az ajánlattételi felhívás A. mellékletének 31., illetve 35. pontjában szereplő követelmény és elvárás tartalmát illetően. A Bizottság e pontokra való hivatkozással azt állítja, hogy e követelmény és ezen elvárás arra irányult, hogy az érintett termékek EKO és/vagy MAX HAVELAAR címkével, vagy legalábbis hasonló vagy azonos szempontokon alapuló címkével rendelkezzenek, amennyiben a kiegészítő tájékoztatás 11. és 12. pontját is figyelembe vesszük. A Holland Királyság álláspontja szerint azonban a hirdetés II. szakaszának 1.5. pontjából és az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.3. alfejezetéből kitűnik, hogy az ajánlatkérő ökológiai gazdálkodásból és méltányos kereskedelemről származó termékek szállítását kérte, illetve várta el, és az említett címkék, illetve egyenértékű címkék említése csak magyarázó jellegű volt a betartandó követelmények vonatkozásában.
- 51 Először is meg kell állapítani, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentáció nem értelmezhető úgy, ahogyan azt a Holland Királyság teszi.

- 52 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentáció tartalmát a potenciális ajánlattevők szempontjából kell meghatározni, mivel a 2004/18 irányelvben előírt közbeszerzési eljárások célja éppen az Európai Unióban letelepedett ajánlattevők számára az őket érdeklő közbeszerzésekhez való hozzáférés biztosítása (lásd ebben az értelemben a C-220/05. sz., Auroux és társai ügyben 2007. január 18-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-385. o.] 53. pontját). Márpedig a jelen ügyben az ajánlattételhez szükséges dokumentációt a potenciális ajánlattevők nem érthették másként, mint hogy a szóban forgó követelmény, illetve elvárás keretében az említett címkék birtoklását írta elő.
- 53 E követelményt, illetve ezen elvárást ugyanis az ajánlattételhez szükséges dokumentáció „Követelménylistát” tartalmazó melléklete írta elő, amely listának e dokumentáció 1. szakaszának 5.2. alfejezete értelmében az ajánlattevőknek oly módon kellett megfelelniük, ahogyan az ott kifejtésre került. Márpedig az említett lista 31. és 35. pontja kifejezetten és minden fenntartás nélkül az EKO és a MAX HAVELAAR címkékre utalt, minden más alternatíva kizárásával, amelynek a benyújtását pedig az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 3.4. alfejezete kifejezetten meg is tiltotta. E körülmények között nem fogadható el, hogy a tartalmát tekintve igen pontatlan, a hirdetés II. szakaszának 1.5. pontjában és az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.3. alfejezetében – azaz a közbeszerzési eljárás iratainak az ajánlatkérő követelményeit és elvárásait tartalmazó részein kívül – szereplő azon megjegyzés, miszerint „[l]ényeges szempont az Észak-Holland tartomány azon törekvése, hogy megnövelje a bio- és a méltányos kereskedelemről származó termékek alkalmazását a kávéautomatákban”, jelezte, hogy a szóban forgó követelmény, illetve elvárás általánosságban arra irányult, hogy az érintett termékek ökológiai gazdálkodásból és méltányos kereskedelemről származzanak.
- 54 Másodszor a kiegészítő tájékoztatás 11. és 12. pontjában utóbb tett pontosítások, amelyek szerint a követelmény, illetve elvárás keretében az EKO és a MAX HAVELAAR címkékre történő utalás az egyenértékű, azaz az azonos vagy hasonló odaítélési szempontokon alapuló címkékre is vonatkozott, a 2004/18 irányelv 39. cikkének (2) bekezdése alapján nem vehetők figyelembe.
- 55 Ugyanis, amint azt a főtanácsnok is kifejtette indítványának 71. pontjában, jóllehet az e rendelkezés szerinti, az ajánlattételhez szükséges dokumentációra és bármely kiegészítő iratra vonatkozó további információ útján bizonyos magyarázatokat és információkat meg lehet osztani, ám a közbeszerzési eljárás alapvető feltételeinek tartalma – amely feltételek közé a műszaki leírás és az odaítélési szempontok is tartoznak – ezen az úton nem módosítható, illetve nem is helyesbíthető ahhoz képest, ahogyan az ajánlattételhez szükséges dokumentációban megfogalmazásra került, hiszen az érdekelt gazdasági szereplők jogszerűen alapították arra az ajánlatuk benyújtására való előkészítésére, vagy épp ellenkezőleg, az érintett közbeszerzési eljárásban történő részvételtől való tartózkodásukra vonatkozó döntésüket. Ez következik az említett 39. cikk (2) bekezdésében mind a „további információ” kifejezés használatából, mind a rövid, az ilyen információk közzétevése és az ajánlattételi határidő közötti hatnapos határidő előírásából is.
- 56 E tekintetben mind az egyenlő bánásmód elve, mind az átláthatóság ebből eredő kötelezettsége megköveteli, hogy az egyes közbeszerzési szerződések tárgya, valamint azok odaítélésének szempontjai világosan meg legyenek határozva már az odaítélésükre irányuló eljárás kezdetétől (lásd ebben az értelemben a C-299/08. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2009. december 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-11587. o.] 41. és 43. pontját).
- 57 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát, valamint odaítélésének szempontjait meghatározó iratok egyfelől előírták, hogy a szállítandó kávé és tea az EKO és a MAX HAVELAAR címkéket viselje, másfelől pedig, azt az elvárást is tartalmazták, hogy a szállítandó hozzávalók is ugyanezeket a címkéket viseljék.

B – Az első, a 2004/18 irányelv 23. cikke (6) és (8) bekezdésének a szállítandó kávéra és teára vonatkozó műszaki leírással történő megsértésére alapított jogalapról

- 58 A Bizottság által felhozott első jogalap az ajánlattételhez szükséges dokumentáció A. mellékletének 31. pontjában említett azon követelményt érinti, amely szerint „[a]z Észak-Holland tartomány a kávé- és tea fogyasztás kapcsán a MAX HAVELAAR és az EKO címkéket használja”.

1. Az első jogalapnak a 2004/18 irányelv 23. cikke (6) bekezdésének a szállítandó kávéra és teára vonatkozó műszaki leírás keretében az EKO címke előírásával történő megsértésére alapított első részéről

a) A felek érvei

- 59 Az első jogalap első részével a Bizottság lényegében azt állítja, hogy azon követelmény, miszerint a szállítandó kávénak és teának az EKO címkét kell viselnie, vagy azzal egyenértékű más címkét, azaz olyat, amely igazolja, hogy e termékek ökológiai gazdálkodásból származnak, az érintett termékekkel kapcsolatban megkövetelt tulajdonságok leírásának minősül, így a 2004/18 irányelv 23. cikkének hatálya alá tartozó műszaki leírásnak. Márpedig e cikk (6) bekezdése, amely a környezetvédelmi jellemzők megfogalmazása keretében bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi ökocímke alkalmazását, mint amilyen az EKO címke is, nem teszi lehetővé egy bizonyos ökocímke előírását.
- 60 A Holland Királyság álláspontja szerint az érintett ágazat gazdasági szereplőiben kialakult jóhírneve miatt az EKO címke ez utóbbiak számára egyértelműen az ökológiai gazdálkodásból származó termékekre utalt, amint azt a közbeszerzési eljárás iratai előkészítésének időpontjában a 2092/91 rendelet szabályozta. Mindenesetre az elvárható gondossággal eljáró érdekelt gazdasági szereplők nehézség nélkül megtalálhatták az interneten az e címke vonatkozó kritériumok leírását, vagy e tekintetben az ajánlatkérőt is megkérdezhették volna. Ennélfogva nem reális az a következtetés, hogy az EKO címke említése az egyenlő bánásmód elve sérelmének a veszélyével járt, mivel valamely potenciális ajánlattevő e megjegyzés félreértése miatt úgy dönthetett, hogy nem vesz részt a vitatott közbeszerzési eljárásban, vagy jelentős késedelmet szenvedhetett el.

b) A Bíróság álláspontja

- 61 Mindenekelőtt egyfelől meg kell jegyezni, hogy a 2004/18 irányelv 23. cikke (3) bekezdésének b) pontja értelmében a műszaki leírások teljesítmény, illetve funkcionális követelmények alapján is meghatározhatók, amelyek környezetvédelmi jellemzőkre is kiterjedhetnek. Ezen irányelv (29) preambulumbekkezdésének megfelelően egy meghatározott gyártási módszer ilyen környezetvédelmi jellemzőnek minősülhet. Ennélfogva, amint az a felek között sem vitatott, az EKO címke, mivel környezetvédelmi jellemzőkön alapul, és megfelel a 2004/18 irányelv 23. cikkének (6) bekezdésében felsorolt feltételeknek, e rendelkezés értelmében vett „ökocímke” minősül. Másfelől az Észak-Holland tartomány, mivel a szállítandó tea és kávé jellemzőivel kapcsolatos követelményt fogalmazott meg e címke kapcsán, e tekintetben egy műszaki leírást határozott meg. Ez utóbbi rendelkezés alapján kell tehát megvizsgálni az első jogalap ezen részét.
- 62 Emlékeztetni kell arra, hogy a 2004/18 irányelv 2. cikke értelmében, amely meghatározza a közbeszerzési eljárások elveit, az ajánlatkérők a gazdasági szereplőket egyenlő és megkülönböztetésmentes bánásmódban részesítik, és átlátható módon járnak el. Ezen elvek a műszaki leírás vonatkozásában kulcsfontosságúak a hátrányos megkülönböztetésnek a követelmények kiválasztásához, illetve a műszaki leírás megfogalmazásához kapcsolódó kockázatára tekintettel. A 2004/18 irányelv 23. cikkének (2) bekezdése és e cikk (3) bekezdésének b) pontja, valamint a (29) preambulumbekkezdés utolsó mondata ezért hangsúlyozza, hogy a műszaki leírásnak egyenlő hozzáférést kell lehetővé tennie valamennyi ajánlattevő számára, és nem lehet olyan hatása, amely indokolatlanul akadályozná a közbeszerzés verseny előtti megnyitását, annak kellően pontosnak kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye az ajánlattevők számára a szerződés tárgyának meghatározását, az ajánlatkérők számára pedig a szerződés odaítélését, valamint e leírást egyértelműen kell megfogalmazni, hogy minden ajánlattevő tudja, mit tartalmaznak az ajánlatkérő által megállapított követelmények. A 2004/18 irányelv 23. cikkének (6) bekezdését tehát e megfontolások fényében kell értelmezni.
- 63 E rendelkezés első albekezdéséből következik, hogy a környezetvédelmi jellemzőkkel kapcsolatos követelményeket illetően e rendelkezés az ajánlatkérőknek lehetőséget ad arra, hogy valamely ökocímke részletes követelményeit írják elő, azonban egy adott ökocímkét nem követelhetnek meg. A

2004/18 irányelv (29) preambulumbekzdésének utolsó mondatában kifejtett, az ezen irányelv 23. cikkének (3) bekezdése szerinti pontossági követelménnyel – amelyre az említett 6. cikk is utal – ellentétes az említett rendelkezés kiterjesztő értelmezése.

- 64 Igaz, hogy az ilyen követelmény betartása ellenőrzésének megkönnyítése érdekében e 23. cikk (6) bekezdésének második albekezdése lehetővé teszi az ajánlatkérők számára, hogy az azon ököcímével ellátott termékek esetében, amelynek a részletes leírását használták, vélelmezzék az érintett műszaki leírásnak való megfelelést. E második albekezdés azonban nem terjeszti ki az említett 23. cikk (6) bekezdése első albekezdésének hatályát, mivel az ajánlattételhez szükséges dokumentációban megállapított műszaki leírásnak való megfelelés bizonyításaként csak másodlagosan teszi lehetővé az ököcímke használatát.
- 65 A 2004/18 irányelv 23. cikke (6) bekezdésének ugyanezen második albekezdésének megfelelően ugyanis az ajánlatkérőknek el kell fogadniuk valamennyi megfelelő bizonyítási eszközt, mint például a gyártótól származó műszaki dokumentációt vagy valamely elismert szervtől származó vizsgálati jelentést.
- 66 A teljesség kedvéért emlékeztetni kell továbbá arra, hogy amint arra a Holland Királyság hivatkozik, noha az ajánlatkérő elvárhatja az érdekelt gazdasági szereplőktől, hogy ésszerűen tájékozottak legyenek, és elvárható gondossággal járjanak el, az ilyen jogos elvárás azt feltételezi, hogy maga az ajánlatkérő egyértelműen megfogalmazta követelményeit (lásd ebben az értelemben a C-423/07. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2010. április 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-3429. o.] 58. pontját). Ennélfogva ezen elvárásra nem lehet hivatkozni az ajánlatkérőket a 2004/18 irányelv alapján terhelő kötelezettségek alóli mentesülés érdekében.
- 67 Végül a túlzott formalizmustól távol álló e kötelezettség, amely alapján az ajánlatkérőnek kifejezetten meg kell említenie azon részletes környezetvédelmi jellemzőket, amelyeket elő kíván írni, még akkor is, ha valamely ököcímke által meghatározott jellemzőkre kíván támaszkodni, elengedhetetlen ahhoz, hogy a potenciális ajánlattevők egyetlen hivatalos iratra támaszkodhassanak, amely magától az ajánlatkérőtől származik, és amelyet ezért nem befolyásol az információkeresés eshetőlegessége, valamint az adott ököcímke alapjául szolgáló kritériumok időbeli esetleges eltérései.
- 68 Emellett meg kell állapítani, hogy a Holland Királyság által felhozott kifogás, amely szerint – mivel az EKO-címke az azzal ellátott termékek ökológiai előállítás módjáról ad információt – a részletes jellemzők leírásához a 2092/91 rendelet valamennyi előírását fel kellett volna sorolni, ami sokkal kevésbé lett volna egyértelmű, mint az e címkére való utalás, irreleváns. A 2004/18 irányelvvel ugyanis főszabály szerint nem ellentétes az, ha a hirdetményben vagy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban egyes műszaki követelmények vonatkozásában törvényi vagy rendeleti előírásokra hivatkoznak, amennyiben az ilyen hivatkozás gyakorlatilag elkerülhetetlen, feltéve hogy a hivatkozást az ezen irányelvben esetlegesen megkövetelt valamennyi kiegészítő megjegyzéssel is ellátják (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 64. és 65. pontját). Ennélfogva, mivel az ökológiai gazdálkodás útján előállított, és ilyenként megjelölt mezőgazdasági termékek Unión belüli forgalmazásának meg kell felelnie a vonatkozó uniós jogszabályoknak, az ajánlatkérő adott esetben a „műszaki leírásnak” a 2004/18 irányelv VI. melléklete 1. pontjának b) alpontja szerinti fogalmának, valamint ezen irányelv 23. cikke (3) bekezdésének megsértése nélkül előírhatja azt az ajánlattételhez szükséges dokumentációban, hogy a szállítandó terméknek meg kell felelnie a 2092/91 rendeletnek, vagy az annak helyébe lépő bármely későbbi rendeletnek.
- 69 A kiegészítő tájékoztatás 11. pontjában utólagosan tett pontosítást illetően, miszerint az EKO címkére való utalás az egyenértékű címkékre is vonatkozott, a jelen ítélet 54–56. pontjában kifejtettekén kívül hangsúlyozni kell, hogy az ilyen pontosítás semmi esetre sem pótolhatja az érintett címke részletes műszaki követelményei meghatározásának elmaradását.
- 70 A fenti megfontolásokból következik, hogy az Észak-Holland tartomány azzal, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban megkövetelte, hogy egyes szállítandó termékek meghatározott ököcímkevel rendelkezzenek ahelyett, hogy az ezen ököcímke által meghatározott műszaki

követelményeket alkalmazta volna, a 2004/18 irányelv 23. cikkének (6) bekezdésével összeegyeztethetetlen műszaki leírást határozott meg. Ennélfogva az első jogalap első része megalapozott.

2. Az első jogalaphoz a 2004/18 irányelv 23. cikke (8) bekezdésének a szállítandó kávéra és teára vonatkozó műszaki leírás keretében a MAX HAVELAAR címke előírásával történő megsértésére alapított második részéről

a) A felek érvei

71 Az első jogalap második részével a Bizottság lényegében azt állítja, hogy azon követelmény, miszerint a szállítandó kávénak és teának a MAX HAVELAAR címkét kell viselnie, vagy azzal egyenértékű más címkét, azaz olyat, amely igazolja, hogy e termékek a méltányos kereskedelemről származnak, az érintett termékekkel kapcsolatban megkövetelt tulajdonságok leírásának minősül, így a 2004/18 irányelv 23. cikkének hatálya alá tartozó műszaki leírásnak. Márpedig e követelmény ellentétes e cikk (8) bekezdésével, amely főszabály szerint tiltja, hogy a műszaki leírások „olyan adott [...] forrásra, illetve különleges eljárásra, [...] védjegyre, vagy adott származásra vagy gyártási folyamatra [hivatkozzanak], amely egyes vállalkozások vagy termékek előnyben részesítését vagy kizorítását eredményezné”, mivel az említett címke, amely egyben bejelentett védjegy is, valamennyi kategóriának megfelel.

72 A Holland Királyság elsődlegesen vitatja, hogy a MAX HAVELAAR címke odaítélésének alapjául szolgáló szempontok a gyártási eljárással vagy módszerrel kapcsolatos követelménynek minősülhetnének, és arra hivatkozik, hogy a vitatott közbeszerzési szerződés keretében szállítandó termékek beszerzésére alkalmazandó szociális feltételekről van szó, amelyek a 2004/18 irányelv 26. cikke értelmében vett „szerződésteljesítési feltételek” fogalmi körébe tartoznak. Másodlagosan, amennyiben az e címke-re vonatkozó követelmény műszaki leírásnak minősülne, e tagállam vitatja ezen irányelv 23. cikke (8) bekezdésének alkalmazandóságát.

b) A Bíróság álláspontja

73 Amint a jelen ítélet 37. pontjában kifejtésre került, a MAX HAVELAAR címke méltányos kereskedelem valamely formájából származó, fejlődő országok kistermelőiből álló szervezetektől a piaci viszonyokhoz képest méltányos áron és méltányos feltételek mellett beszerzett termékeket jelöl. Az iratokból kitűnik, hogy e címke négy kritériumon alapszik, nevezetesen: a termékért fizetett árnak valamennyi költséget fedeznie kell, annak a piaci ár függvényében számított díjat is tartalmaznia kell, a termelést előfinanszírozással kell segíteni, és az importőrnek a termelőkkel hosszú távú kereskedelmi kapcsolatokat kell fenntartania.

74 Meg kell állapítani, hogy az ilyen kritériumok nem felelnek meg a 2004/18 irányelv VI. melléklete 1. pontjának b) pontja szerinti műszaki leírás fogalmának, mivel e fogalom kizárólag a termékek saját jellemzőihez, azok gyártásához, csomagolásához, illetve használatához kötődik, nem pedig azon feltételekhez, amelyek mellett a szállító azokat a termelőtől beszerezte.

75 Ellenkezőleg, e kritériumok betartása az ezen irányelv 26. cikke értelmében vett „szerződésteljesítési feltételek” fogalmi körébe tartozik.

76 E cikk értelmében ugyanis a szerződés teljesítésére irányadó feltételek többek között szociális tárgyúak lehetnek. Márpedig annak előírása, hogy a szállítandó tea és kávé fejlődő országok kistermelőitől származzon, akikkel számukra kedvező kereskedelmi kapcsolatokat tartanak fenn, ilyen jellegű. Ennélfogva az ilyen feltétel szabályosságát az említett 26. cikk alapján kell megítélni.

- 77 Meg kell ugyanakkor állapítani, hogy a pert megelőző eljárásban, csakúgy, mint a keresetlevélben, a Bizottság az ajánlattételhez szükséges dokumentáció érintett kikötését kizárólag a 2004/18 irányelv 23. cikkének (8) bekezdése alapján kifogásolta, és csak a válaszában hivatkozott arra, hogy az e tekintetben kifejtett érvelés az ezen irányelv 26. cikke szerinti szerződésteljesítési feltételre is megfelelően alkalmazandó.
- 78 Márpedig, mivel az EUMSZ 258. cikk alapján előterjesztett kereset tárgyát behatárolja a pert megelőző, e rendelkezés szerinti eljárás, e keresetet ugyanazokra az indokokra és jogalapokra kell alapozni, mint az indokolással ellátott véleményt, így amennyiben valamely kifogás nem került megfogalmazásra az indokolással ellátott véleményben, akkor az a Bíróság előtti eljárás szakaszában elfogadhatatlan (lásd a C-305/03. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 2006. február 9-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-1213. o.] 22. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 79 Következésképpen az első jogalap második részét, mint elfogadhatatlant, el kell utasítani.

C – A harmadik, a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a szállítandó hozzávalókra vonatkozó odaítélési szempontok vonatkozásában történő megsértésére alapított jogalapról

- 80 A harmadik jogalap összefügg az elsővel, mivel a Bizottság abban szintén az EKO és a MAX HAVELAAR címkéknek a közbeszerzési eljárás irataiban való előírását kifogásolja, csak e jogalap keretében a 2004/18 irányelv 53. cikke értelmében vett odaítélési szempontként való előírásukat célozza.
- 81 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy – amint a jelen ítélet 51–57. pontjában megállapításra került – az Észak-Holland tartomány a közbeszerzési eljárás odaítélési szempontjait meghatározó iratokban azt az odaítélési szempontot határozta meg, miszerint a szállítandó hozzávalóknak EKO és/vagy MAX HAVELAAR címkével kell rendelkezniük.

1. A felek érvei

- 82 A Bizottság álláspontja szerint lényegében az ilyen odaítélési szempont kétszeresen is sérti a 2004/18 irányelv 53. cikkét. Egyfelől az nem függ össze a szerződés tárgyával, mivel az EKO és a MAX HAVELAAR címkék alapját képező kritériumok nem magukat a szállítandó termékeket érintik, hanem az ajánlattevők általános politikáját, különösen a MAX HAVELAAR címke esetében. Másfelől az említett odaítélési szempont nem összeegyeztethető az egyenlő hozzáférés biztosítására, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára és az átláthatóságra vonatkozó követelményekkel, mivel hátrányosan érinti azokat a nem holland potenciális ajánlattevőket, akiknek a termékei nem rendelkeznek EKO és/vagy MAX HAVELAAR címkével.
- 83 A Holland Királyság álláspontja szerint a vitatott odaítélési szempont átlátható, objektív és nem hátrányosan megkülönböztető. Az említett címkéket ugyanis az érintett ágazat gazdasági szereplői jól ismerik, azok olyan kritériumokon alapulnak, amelyek vagy a mezőgazdasági termékek ökológiai előállítására vonatkozó uniós szabályozásból erednek (az EKO címke esetén), vagy a címkét odaítélő szervezet által meghatározottak, és valamennyi érdekelt gazdasági szereplő által potenciálisan hozzáférhetők (a MAX HAVELAAR címke esetén), továbbá az elvárható gondossággal eljáró potenciális ajánlattevő mindenestre könnyen informálódhat az említett kritériumokról. Egyébiránt a 2004/18 irányelv az odaítélési szempontok tekintetében nem ugyanazokat a követelményeket támasztja, mint az ezen irányelv 23. cikkében előírt műszaki leírás vonatkozásában, mégpedig logikusan azért, mert nem várható el, hogy minden ajánlattevő meg tudja felelni ugyanazon odaítélési szempontnak. Végül a vitatott odaítélési szempont összefügg a szerződés tárgyával, amely különösen ökológiai gazdálkodásból és méltányos kereskedelemről származó termékek szállítására irányul, és az annak való megfelelés az ajánlatok minőségi jellemzőiről ad információt, ami lehetővé teszi az ár-érték arány értékelését.

2. A Bíróság álláspontja

- 84 Először is hangsúlyozni kell, hogy a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdése a) pontjának megfelelően amennyiben – mint a jelen esetben is – valamely ajánlatkérő úgy dönt, hogy valamely közbeszerzési szerződést az ő szempontjából gazdaságilag a legelőnyösebb ajánlatot benyújtó ajánlattevőnek ítéli oda, az ezen irányelv követelményeinek megfelelő különböző szempontokat kell ennek érdekében meghatároznia, az említett rendelkezés pedig, amint a „például” kifejezés használatából is következik, egy nem kimerítő felsorolást tartalmaz a lehetséges szempontokról.
- 85 A 2004/18 irányelv 53. cikkét annak (46) preambulumbekkezdése fejt ki részletesen, amelynek a harmadik és a negyedik albekezdése kimondja, hogy az odaítélési szempontok főszabály szerint nemcsak gazdasági, hanem minőségi jellegűek is lehetnek. Így az e cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett példák között szerepelnek a környezetvédelmi jellemzők is. Amint a főtanácsnok indítványának 103. pontjában hangsúlyozta, az említett preambulumbekkezdés negyedik albekezdése emellett kimondja, hogy „az ajánlatkérő szerv alkalmazhat olyan szempontokat is, amelyek célja szociális követelményeknek való megfelelés, különösen azon hátrányos helyzetű csoportok ajánlattételhez szükséges dokumentációban meghatározott igényeinek kielégítése végett, amelyekbe a szerződés tárgyát képező áruk fogyasztói, illetve építési beruházás vagy szolgáltatás igénybevevői tartoznak”. Ennélfogva meg kell állapítani, hogy az ajánlatkérők a szerződés tárgyát képező áruk fogyasztóit, illetve építési beruházás vagy szolgáltatás igénybevevőit vagy akár más személyeket érintő szociális jellegű megfontolásokon alapuló odaítélési szempontokat is választhatnak.
- 86 Másodszor a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy az odaítélési szempontoknak a szerződés tárgyával összefüggőnek kell lenniük. E tekintetben a (46) preambulumbekkezdés harmadik albekezdésében kifejti, hogy „[e] szempontok meghatározása függ a szerződés tárgyától, mivel a szempontoknak lehetővé kell tenniük az egyes ajánlatok kínálta teljesítményszintnek a szerződés – műszaki leírásban meghatározott – tárgya ismeretében történő elbírálását és az egyes ajánlatokban szereplő szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányának a mérését”, mivel „a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat” az, amely „esetében a legkedvezőbb a szolgáltatás/ellenszolgáltatás aránya”.
- 87 Harmadszor, amint e preambulumbekkezdés első és negyedik albekezdéséből következik, az átláthatóság, a megkülönböztetésmentesség és az egyenlő bánásmód elvének a betartása megkívánja, hogy az odaítélés objektív szempontok alapján történjen, amelyek biztosítják, hogy az ajánlatokat objektív módon, és ezáltal a valódi verseny feltételei mellett hasonlítsák össze és bírálják el. Nem ez a helyzet olyan szempontok esetén, amelyek feltétlen választási szabadságot biztosítanak az ajánlatkérő számára (a 2004/18 irányelvet megelőző korábbi irányelvek megfelelő rendelkezései vonatkozásában lásd a C-513/99. sz. Concordia Bus Finland ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-7213. o.] 61. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 88 Végül negyedszer, amint az említett preambulumbekkezdés második albekezdésében kifejtésre került, ugyanezen elvek értelmében az ajánlatkérő a közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak minden szakaszában köteles tiszteletben tartani mind a potenciális ajánlattevőkkel szembeni egyenlő bánásmód, mind pedig az odaítélési szempontok átláthatóságának elvét, amely utóbbiakat úgy kell megfogalmazni, hogy minden ésszerűen tájékozott és elvárható gondossággal eljáró ajánlattevő megismerhesse azok pontos tartalmát, és ezáltal azonos módon értelmezhesse azokat (a 2004/18 irányelvet megelőző korábbi irányelvek megfelelő rendelkezései vonatkozásában lásd különösen a C-448/01. sz., EVN és Wienstrom ügyben 2003. december 4-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-14527. o.] 56–58. pontját).
- 89 A vitatott odaítélési szempont és a szerződés tárgya közötti kellő összefüggés hiányára alapított kifogás megalapozottságának vizsgálata érdekében egyfelől az EKO és a MAX HAVELAAR címkék alapján szolgáló kritériumokat kell figyelembe venni. Amint a jelen ítélet 34. és 37. pontjából következik, e kritériumok az olyan termékeket jellemzik, amelyek ökológiai gazdálkodásból, illetve méltányos

kereskedelemből származnak. Az uniós szabályozás, azaz a jelen ügy tényállásának idején a 2092/91 rendelet hatálya alá tartozó ökológiai termelési módot illetően ez utóbbi rendelet második és kilencedik preambulumbekzdése kifejti, hogy e termelési mód előmozdítja a környezetvédelmet különösen, mivel jelentős korlátozásokkal jár a trágyák és peszticidek használata terén. A méltányos kereskedelmet illetően az említett 37. pontból kitűnik, hogy a MAX HAVELAAR címkét odaítélő alapítvány által meghatározott kritériumok a fejlődő országok kistermelőinek segítségét szolgálja azáltal, hogy olyan kereskedelmi kapcsolatok fenntartását írja elő ez utóbbiakkal, amelyek figyelembe veszik e termelők valós igényeit, és nem csak a piac törvényeit. E megfontolásokból kitűnik, hogy a vitatott odaítélési szempont a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerinti környezetvédelmi és szociális jellemzőkre irányul.

- 90 Másfelől meg kell állapítani, hogy a szerződés tárgyának az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 1.4. alfejezetében szereplő leírásának megfelelően e szerződés többek között kávé, tea és az italautomatákból árusított italok előállításához szükséges más hozzávalók beszerzésére irányult. A vitatott odaítélési szempont megfogalmazásából emellett az következik, hogy az kizárólag az említett szerződés keretében szállítandó hozzávalókra irányult, az ajánlattevők általános beszerzési politikáját nem érintette. Ennélfogva e szempontok olyan termékekre vonatkoztak, amelyeknek a szállítása az említett szerződés tárgykörébe tartozott.
- 91 Végül, amint a főtanácsnok indítványának 110. pontjából következik, nem követelmény, hogy az odaítélési szempont valamely termék saját jellemzőjére irányuljon, azaz olyan tulajdonságra, amely fizikailag megjelenik e termékben. Így a fent hivatkozott EVN és Wienstrom ügyben hozott ítéletének 34. pontjában a Bíróság kimondta, hogy az uniós közbeszerzési szabályozással nem ellentétes az, hogy villamos energia szállítására vonatkozó szerződés keretében az ajánlatkérő olyan odaítélési szempontot alkalmazzon, amely arra irányul, hogy az áramot megújuló energiaforrásból állítsák elő. Ennélfogva főszabály szerint nincs akadálya annak, hogy az ilyen szempont arra irányuljon, hogy az adott termék méltányos kereskedelemből származzon.
- 92 Meg kell állapítani, hogy a vitatott odaítélési szempont az érintett közbeszerzési szerződés tárgyával a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontjában megkövetelt módon összefügg, így a Bizottság által e tekintetben megfogalmazott kifogás nem megalapozott.
- 93 Azon kifogást illetően, hogy az Észak-Holland tartomány meghatározott címkék birtoklását írta elő odaítélési szempontként, meg kell jegyezni, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentáció A. mellékletének 35. pontja értelmében az ajánlatkérő előírta, hogy az a körülmény, hogy a szállítandó termékek EKO és/vagy MAX HAVELAAR címkét viselnek, a versenyző ajánlatoknak a szerződés odaítélése érdekében történő értékelésekor bizonyos pontszámot ér. E feltételt kell megvizsgálni az ajánlatkérőket e tekintetben terhelő egyértelműség és objektivitás követelményének szempontjából.
- 94 A címkék használatának sajátos esetét illetően az uniós jogalkotó néhány pontos előírást tett e követelmények vonatkozásában a műszaki leírással összefüggésben. Amint a jelen ítélet 62–65. pontjából következik, a jogalkotó, miután a 2004/18 irányelv 23. cikke (3) bekezdésének b) pontjában előírta, hogy a műszaki leírásnak kellően pontosnak kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye az ajánlattevők számára a szerződés tárgyának meghatározását, az ajánlatkérők számára pedig a szerződés odaítélését, ugyanezen cikk (6) bekezdésében lehetővé teszi az ajánlatkérők számára, hogy valamely termék jellemzőinek meghatározása érdekében valamely ökocímke kritériumait alkalmazzák, azt azonban nem, hogy magát az ökocímkét műszaki leírásként használják, mivel az ilyen címke csak arra szolgálhat, hogy az azzal ellátott termékek esetében az ajánlatkérők vélelmezzék az ilyen módon meghatározott műszaki leírásnak való megfelelést, kifejezetten fenntartva azonban valamennyi megfelelő bizonyítási eszköz igénybevételének lehetőségét.
- 95 Ellentétben a Holland Királyság álláspontjával, nincs olyan ok, amely indokoltá tenné azon következtetés levonását, hogy az egyenlőség elve, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve és az átláthatóság elve eltérő következményekkel jár, amennyiben odaítélési szempontokról van szó, amelyek

szintén a közbeszerzési eljárások alapvető feltételei közé tartoznak, hiszen a nyertes ajánlatnak az ajánlatkérő által a műszaki leírás keretében meghatározott követelményeknek megfelelő ajánlatok közül történő kiválasztása tekintetében döntő jelentőséggel bírnak.

- 96 A kiegészítő tájékoztatás 12. pontjában utólag tett pontosítást illetően, amely szerint az EKO és a MAX HAVELAAR címkékre történő utalás az egyenértékű címkékre is vonatkozott, a jelen ítélet 54–56. pontjában kifejtettekén túl hangsúlyozni kell, hogy az ilyen pontosítás semmi esetre sem pótolhatja az érintett címkék alapjául szolgáló kritériumok ismertetésének hiányát.
- 97 A fenti megfontolásokból következik, hogy az Észak-Holland tartomány azzal, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban előírta, hogy az, hogy egyes szállítandó áruk meghatározott címkékkel rendelkeznek, a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztásakor bizonyos pontszámot ér, anélkül hogy az e címkék alapjául szolgáló kritériumokat ismertetette volna, vagy lehetővé tette volna, hogy valamely termék ezen kritériumoknak való megfelelését bármely más megfelelő bizonyítási eszközzel bizonyítsák, a 2004/18 irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontjával ellentétes odaítélési szempontot határozott meg. Ennélfogva a harmadik jogalap megalapozott.

D – A második, a 2004/18 irányelv 2. cikkének, 44. cikke (2) bekezdésének és 48. cikkének a „fenntartható megrendelésekre” és a „vállalkozások szociális felelősségére” vonatkozó kritériumoknak való megfeleléssel kapcsolatos követelmény vonatkozásában történő megsértésére alapított jogalapról

- 98 A három részre osztható második jogalap az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 4.4. alfejezete 4. szakaszának 2. pontjában található azon követelményre vonatkozik, amely a nyertes ajánlattevő számára lényegében előírja a „fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak” való megfelelést különösen azért, hogy hozzájárul a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez; az ajánlattevőknek pedig be kellett mutatniuk, hogy hogyan felelnek meg ezeknek a követelményeknek.

1. A felek érvei

- 99 A jelen jogalap első részével a Bizottság azt állítja, hogy a szóban forgó követelmény a 2004/18 irányelv 44. cikke (2) bekezdésének első albekezdésével és 48. cikkével ellentétes műszaki alkalmassági minimumkövetelménynek minősül, mivel az ezen utóbbi cikkben előírt, zárt rendszert képező szempontokon kívül esik. A Holland Királyság elsődlegesen arra hivatkozik, hogy e követelmény valójában az ezen irányelv 26. cikke szerinti szerződésteljesítési feltételnek minősül. Másodlagosan e tagállam úgy véli, hogy az említett követelmény beletartozik az említett 48. cikk szerinti zárt rendszerbe, mivel e rendelkezés (2) bekezdésének c) pontja a szállító vagy a szolgáltató által igénybe vett műszaki háttér, a minőség biztosítása végett alkalmazott intézkedéseik, valamint a vállalkozás tanulmányi és kutatási létesítményeinek leírására irányul. Ugyanezen követelmény útján az ajánlattevők bizonyíthatták volna, hogy a magas minőségi követelményeknek való megfelelés következtében képesek a szerződés teljesítésére.
- 100 E jogalapról a 2004/18 irányelv 44. cikke (2) bekezdése második albekezdésének megsértésére alapított második része a vitatott követelmény és a szóban forgó szerződés tárgya közötti összefüggés hiányára – illetve annak elégtelenségére – irányul, amit az alperes tagállam vitat, mivel álláspontja szerint a megrendelések fenntarthatósága és a vállalkozások szociális felelőssége összefügg az olyan szerződéssel, amely többek között az ökológiai gazdálkodásból és a méltányos kereskedelemről származó kávé és tea szállítására irányul.
- 101 Az említett jogalap harmadik részével a Bizottság a 2004/18 irányelv 2. cikkének megsértését rója fel az alperes tagállamra, amennyiben a „megrendelések fenntarthatóságának” és a „vállalkozások szociális felelősségének” fogalma nem kellően egyértelmű. A Holland Királyság álláspontja szerint ez nem így van, mivel különösen e kifejezéseket minden általánosan tájékozott vállalkozó érti, és emellett bőséges irodalma található az interneten.

2. A Bíróság álláspontja

a) Az ajánlattételhez szükséges dokumentáció érintett kikötésének minősítése

¹⁰² A felek nem értenek egyet a vitatott követelmény minősítését illetően, amely szerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük a „fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak” különösen azért, hogy hozzájárulnak a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez. A Bizottság álláspontja szerint e követelmény az ajánlattevők általános politikáját érinti, és ezért a 2004/18 irányelv 48. cikke értelmében vett műszaki alkalmasság körébe tartozik. A Holland Királyság álláspontja ezzel szemben az, hogy az említett követelmény a vitatott szerződésre alkalmazandó, és így az ezen irányelv 26. cikke szerinti szerződésteljesítési feltételnek minősül.

¹⁰³ Ez utóbbi álláspont nem fogadható el. A vitatott követelmény ugyanis az ajánlattételhez szükséges dokumentáció 4.4. alfejezetének az „Alkalmassági követelmények/minimumkövetelmények” címet viselő 4. szakaszában szerepel, amely megfelel a 2004/18 irányelv 44. cikkének címében és (2) bekezdésében használt terminológiának, amely bekezdés pedig utalást tartalmaz ugyanezen irányelv 47. és 48. cikkére, amelyeknek a címe pedig „Gazdasági és pénzügyi kapacitás”, illetve „Műszaki és/vagy szakmai alkalmasság”. Emellett ugyanezen alfejezet első három szakasza az ajánlatkérő által a forgalom, a szakmai kockázatok fedezete és az ajánlattevők tapasztalata terén megkövetelt minimális teljesítményszintet tartalmazta. Ezenkívül az „alkalmassági követelmények” az ajánlattételhez szükséges dokumentáció bevezető részében úgy kerültek meghatározásra, mint vagy kizáró okként, vagy minimális teljesítményszintként kifejezett követelmények, amelyeknek az ajánlatkérőknek meg kell felelniük annak érdekében, hogy ajánlatukat az ajánlatkérő figyelembe vegye, és amelyeknek magától az ajánlat tartalmi részétől elkülönülten kell megjelenniük. Végül a szóban forgó követelmény általános módon került megfogalmazásra, nem pedig különösen a vitatott szerződéssel összefüggésben.

¹⁰⁴ E megfontolásokból következik, hogy a potenciális ajánlattevők e követelményt nem értelmezhetnék másként, mint az ajánlatkérő által a 2004/18 irányelv 44. cikkének (2) bekezdése és 48. cikke értelmében megkövetelt, a szakmai alkalmasságra vonatkozó minimális teljesítményszintként. Ennélfogva az említett követelmény szabályszerűségét e rendelkezések fényében kell értékelni.

b) A 2004/18 irányelv 44. cikke (2) bekezdésének és 48. cikkének állítólagos megsértéséről

¹⁰⁵ Amint a 2004/18 irányelv 48. cikkének (1) és (6) bekezdéséből következik, e cikk kimerítő jelleggel sorolja fel azokat a körülményeket, amelyek alapján az ajánlatkérő az ajánlattevők műszaki és szakmai alkalmasságát értékelheti és vizsgálhatja. Emellett, noha ezen irányelv 44. cikkének (2) bekezdése lehetővé teszi az ajánlatkérő számára, hogy meghatározza az alkalmasságra vonatkozó azon minimális teljesítményszintet, amelynek az ajánlattevőknek meg kell felelniük annak érdekében, hogy az ajánlatukat figyelembe vegye a szerződés odaítélése során, e teljesítményszint ez utóbbi rendelkezés első albekezdése értelmében csak az említett 48. cikkben a műszaki és szakmai alkalmassággal kapcsolatban felsorolt körülmények vonatkozásában határozható meg.

¹⁰⁶ Márpedig, ellentétben a Holland Királyság álláspontjával, a „fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak” való megfelelés követelménye ezen körülmények egyikével sem függ össze.

¹⁰⁷ Közelebbről, az e követelmény keretében kért információk, nevezetesen annak bemutatása, hogy „[az ajánlattevők] milyen módon teljesítik a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumokat[, és] mennyiben járul[anak] hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez”, nem tekinthetők a 2004/18 irányelv 48. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében „a szállító [...] által igénybe vett műszaki háttér, a minőség biztosítása végett alkalmazott [intézkedései], valamint a vállalkozás

tanulmányi és kutatási létesítményeinek [leírásának]”. A „minőség” kifejezést ugyanis, amely nemcsak e rendelkezésben, hanem ugyanezen bekezdés b), d) és j) pontjában is szerepel, az említett 48. cikk szöveggörnyezetében úgy kell érteni, mint amely az érintett szerződés tárgyát képező szolgáltatásokhoz vagy árubeszerzésekhez hasonló szolgáltatások és árubeszerzések műszaki minősége, hiszen az ajánlatkérő az említett pontokban előírt módokon megkövetelheti az ajánlattevőktől, hogy tájékoztassák arról, hogy milyen módon ellenőrzik és biztosítják e szolgáltatások, illetve árubeszerzések minőségét.

108 A fenti megfontolásokból következik, hogy az Észak-Holland tartomány azzal, hogy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban előírt alkalmassági követelmények és minimális teljesítményszintek vonatkozásában azt a feltételt határozta meg, miszerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak, és be kell mutatniuk, hogy milyen módon felelnek meg e követelményeknek, továbbá mennyiben járulnak hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez, a 2004/18 irányelv 44. cikkének (2) bekezdésével és 48. cikkével ellentétes műszaki alkalmassági minimumkövetelményt határozott meg. Ennélfogva a második jogalap első része megalapozott.

c) A 2004/18 irányelv 2. cikkének állítólagos megsértéséről

109 Az átláthatóság elve megköveteli, hogy az odaítélési eljárás valamennyi feltétele és szabálya érthetően, pontosan és egyértelműen legyen megfogalmazva az ajánlati felhívásban vagy a dokumentációban oly módon, hogy egyfelől minden átlagos szakmai tudással rendelkező ajánlattevő az általános gondosság gyakorlása mellett megértse azok pontos tartalmát, és ugyanúgy tudja értelmezni őket, másfelől lehetővé tegyék az ajánlatkérő számára, hogy hatékonyan ellenőrizze, hogy az ajánlattevők ajánlatai megfelelnek-e az érintett közbeszerzésre vonatkozó követelményeknek (lásd különösen a C-496/99. P. sz., Bizottság kontra CAS Succhi di Frutta ügyben 2004. április 29-én hozott ítéletet [EBHT 2004., I-3801. o.]).

110 Márpedig, amint a főtanácsnok az indítványának 146. pontjában kifejtette, meg kell állapítani, hogy a „fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak” való megfelelésre, valamint „a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez [való hozzájárulás]” kötelezettségére vonatkozó követelmények nem kellően érthetőek, pontosak és egyértelműek ahhoz, hogy minden átlagos szakmai tudással rendelkező ajánlattevő az általános gondosság gyakorlása mellett bizonyossággal és teljességgel meggyőződhessen arról, hogy e követelmények milyen kritériumokon alapulnak. Ugyanez vonatkozik *a fortiori* az ajánlattevőkhöz intézett azon felhívásra is, hogy ajánlatukban mutassák be, hogy „milyen módon felelnek meg” e követelményeknek, illetve „mennyiben járulnak hozzá” az ajánlatkérő által említett, a kávé piacához, illetve termeléséhez kapcsolódó célokhoz, anélkül hogy az ajánlatkérő pontosan tájékoztatta volna őket a kért információk köréről.

111 Ennélfogva az Észak-Holland tartomány – azzal, hogy a vitatott ajánlattételhez szükséges dokumentációban az ajánlattevők számára előírta „a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak” való megfelelést, valamint „a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez [való hozzájárulást]”, továbbá azt, hogy az ajánlatukban mutassák be, hogy „milyen módon felelnek meg” e követelményeknek, illetve „mennyiben járulnak hozzá” az ajánlatkérő által említett, a kávé piacához, illetve termeléséhez kapcsolódó célokhoz – a 2004/18 irányelv 2. cikkében előírt átláthatósági kötelezettséggel ellentétes követelményt határozott meg.

112 Következésképpen a fenti megfontolások összességéből következik, hogy a Holland Királyság, mivel az Észak-Holland tartomány az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2008. augusztus 16-án közzétett hirdetmény tárgyát képező, kávéautomaták szállítására és üzemeltetésére irányuló közbeszerzési eljárás keretében:

- annak előírásával, hogy egyes szállítandó termékek meghatározott öko címkével rendelkezzenek, ahelyett hogy részletes műszaki követelményeket alkalmazott volna, a 2004/18 irányelv 23. cikkének (6) bekezdésével összeegyeztethetetlen műszaki leírást határozott meg;

- annak előírásával, hogy az, hogy egyes szállítandó áruk meghatározott címkékkel rendelkeznek, a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztásakor bizonyos pontszámot ér, anélkül hogy az e címkék alapjául szolgáló kritériumokat ismertette volna, vagy lehetővé tette volna, hogy valamely termék ezen kritériumoknak való megfelelését bármely más megfelelő bizonyítási eszközzel bizonyítsák, ezen irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontjával ellentétes odaítélési szempontot határozott meg;
- az ajánlattételhez szükséges dokumentációban előírt alkalmassági követelmények és minimális teljesítményszintek vonatkozásában azon feltétel kikötésével, miszerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük „a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak”, és be kell mutatniuk, hogy milyen módon felelnek meg e követelményeknek, továbbá „mennyiben járulnak hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez”, az említett irányelv 44. cikkének (2) bekezdésével és 48. cikkével ellentétes műszaki alkalmassági minimumkövetelményt határozott meg, és
- azon feltétel előírásával, miszerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük „a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak”, valamint be kell mutatniuk, hogy „mennyiben járulnak hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez”, az ugyanezen irányelv 2. cikkében előírt átláthatósági kötelezettséggel ellentétes követelményt határozott meg,

nem teljesítette a fent említett rendelkezésekből eredő kötelezettségeit. Ugyanezen megfontolásokból következik, hogy a keresetet az ezt meghaladó részében el kell utasítani.

V – A költségekről

- ¹¹³ Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A Holland Királyságot, mivel nagyobb részt pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A Holland Királyság, mivel az Észak-Holland tartomány az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2008. augusztus 16-án közzétett hirdetmény tárgyát képező, kávéautomaták szállítására és üzemeltetésére irányuló közbeszerzési eljárás keretében:**
  - annak előírásával, hogy egyes szállítandó termékek meghatározott ökcímkével rendelkezzenek, ahelyett hogy részletes műszaki követelményeket alkalmazott volna, a 2007. december 4-i, 1422/2007/EK bizottsági rendelettel módosított, az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 23. cikkének (6) bekezdésével összeegyeztethetetlen műszaki leírást határozott meg;
  - annak előírásával, hogy az, hogy egyes szállítandó áruk meghatározott címkékkel rendelkeznek, a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztásakor bizonyos pontszámot ér, anélkül hogy az e címkék alapjául szolgáló kritériumokat ismertette volna, vagy lehetővé tette volna, hogy valamely termék ezen kritériumoknak való megfelelését bármely más megfelelő bizonyítási eszközzel bizonyítsák, ezen irányelv 53. cikke (1) bekezdésének a) pontjával ellentétes odaítélési szempontot határozott meg;

- az említett közbeszerzési eljárásban alkalmazandó ajánlattételhez szükséges dokumentációban előírt alkalmassági követelmények és minimális teljesítményszintek vonatkozásában azon feltétel kikötésével, miszerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük „a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak”, és be kell mutatniuk, hogy milyen módon felelnek meg e követelményeknek, továbbá „mennyiben járulnak hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez”, az ugyanezen irányelv 44. cikkének (2) bekezdésével és 48. cikkével ellentétes műszaki alkalmassági minimumkövetelményt határozott meg, és
  - azon feltétel előírásával, miszerint az ajánlattevőknek meg kell felelniük „a fenntartható megrendelésekre és a vállalkozások szociális felelősségére vonatkozó kritériumoknak”, valamint be kell mutatniuk, hogy „mennyiben járulnak hozzá a kávépiac fenntarthatóságának javításához és az ökológiai, szociális és gazdasági szempontból felelős kávétermeléshez”, az ugyanezen irányelv 2. cikkében előírt átláthatósági kötelezettséggel ellentétes követelményt határozott meg,
  - nem teljesítette a fent említett rendelkezésekből eredő kötelezettségeit.
- 2) A Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.
- 3) A Bíróság a Holland Királyságot kötelezi a költségek viselésére.

Aláírások